

УРОЖАЙНІСТЬ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ ЗА ЕКСТРЕМАЛЬНО ПІЗНІХ СТРОКІВ СІВБИ

WINTER TRITICALE YIELD CAPACITY DEPENDING ON PREDECESSORS AT EXTREMELY LATE SOWING DATES

Попов С.І., Авраменко С.В.

Popov S.I., Avramenko S.V.

Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН

Plant Production Institute named after V.Ya. Yuryev of NAAS

e-mail:sergipopov@gmail.com

На сегодня важное значение имеет разработка технологий выращивания тритикале озимого при посеве в сроки после оптимально допустимых. Показано, что при поздних сроках сева первостепенным должно быть проведение мероприятий, направленных на сохранение густоты стояния растений по фазам развития с учетом предшественников.

Today, it is important to develop winter triticale cultivation technologies upon sowing after optimally acceptable dates. It was shown that upon late sowing measures aimed at maintaining the plant density during the developmental phases with due consideration of predecessors should be the priority.

Продуктивність тритикале озимого значною мірою залежить від ґрунтово-кліматичних умов, біологічних особливостей сорту, попередників та строків сівби. На сьогодні важливим є розробка технології вирощування тритикале озимого за сівби в строки після оптимально допустимих. У зв'язку з цим у короткоротаційній зерно-просяпній сівозміні Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН впродовж 2012–2015 рр. провели дослідження з вивчення реакції сучасних сортів тритикале озимого Ратне та Ратитет на екстремально пізні строки сівби залежно від попередників – зайнятий пар, квасоля, соя, кукурудза, соняшник. Норма висіву – 5,0 млн./га. Розміщення ділянок – систематичне, загальна площа ділянок – 37,5 м², облікова – 25,0 м². Повторність – триразова. Спостереження, обліки та аналізи в дослідах проводили згідно загальноприйнятих методик.

Результатами досліджень встановлено, що значемість попередників тритикале озимого за сівби протягом другої-третьої декад жовтня значною мірою визначалася погодними умовами вегетаційного періоду, а кращі із них в окремі роки не забезпечували оптимальних умов для росту, розвитку та формування продуктивності посівів. При цьому не було виявлено варіанти, які б забезпечували поєднання високої врожайності та її стабільності. Але з підвищенням урожайності встановлено зниження її стабільності незалежно від попередника та строків сівби. За роки досліджень найвищий рівень врожайності в середньому по сортах (3,89-3,91 т/га) забезпечили зайнятий пар і квасоля, а найменший – соняшник (3,11 т/га). Низька врожайність обох сортів після соняшника пов'язана з несприятливими погодними умовами. Так, у сильно посушливому 2012 р. (ГТК = 0,4) відмічено зниження ефективності гербіцидів, а у дуже зволоженому 2014 р.

(ГТК = 1,9) – багатохвильове проростання падалиці соняшника, що призводило до надмірної забур'яненості посівів. Однак, у сприятливих 2013 та 2015 рр. (ГТК= 1,1) урожайність на 13 % перевищувала усереднені дані за попередниками. Найбільшу площу листя рослини формували після квасолі та кукурудзи, яка у фазі кушціння становила відповідно 29,6–37,7 см²/росл. та 30,6–49,8 см²/росл., а у фазі виходу в трубку – від 117,5 до 196,5 см²/росл. Найбільший приріст площі листя, порівняно з фазою кушціння, відмічено після занятого пару – 708 % та сої – 601 %, а найменший – після квасолі – 296 %. У фазі колосіння, порівняно з виходом у трубку більш значне зменшення цього показника було після занятого пару (59 %) та сої (48 %), а найменше – після квасолі (13 %). За даними аналізу структури врожайності вища продуктивність у варіантах обумовлена збільшенням маси зерна з колоса, яка у середньому становила 1,31 г. Після соняшника та сої вона склала 1,16–1,25 г, що на 13 % менше, ніж у середньому по попередниках. Встановлено високий зв'язок ($r=0,97$) між врожайністю та масою зерна з колоса, масою зерна з колоса та показниками маси 1000 зерен ($r = 0,84$) й кількістю зерен у колосі ($r = 0,78$).

Таким чином, після усіх попередників за сівби у екстремально пізні строки більшу увагу слід приділяти елементам технології, які сприяють збільшенню маси зерна з колоса. При цьому після кращих попередників агротехнічні прийоми необхідно направити на збільшення густоти продуктивного стеблостою, а також маси 1000 зерен та кількості зерен у колосі. Виходячи із встановленого, у технології вирощування тритикале озимого за пізніх строків сівби першочерговим повинно бути проведення заходів направлених на збереження густоти посівів за фазами росту й розвитку рослин з урахуванням попередника.